KULTURA 11.07.2021. Josipa Bubaš

Jasna L. Vinovrški: Zanima me što bi se dogodilo da svi spustimo svoje oklope

Na ovogodišnjem festivalu **Perforacije**, održanom u Zagrebu 29.6. – 3.7., prikazan je bogat i raznovrstan program koji je, osim selekcije izvedbenih umjetnosti i već tradicionalne Noći performansa, uključivao i instalacije i hibridne projekte poput turneje ekspedicije MIKONOČ **Thierryja Boutonnelea** i **Azre Svedrušić**, turističko-političkog projekta Urban Safari Zagreb **Nere Kretulešić** i **Maje Sribven**, predstavljanja knjiga **BADea. i M. Feuceulta** te radionice kazališne kritike.

U sklopu festivala izvedena je i premijera predstave ***Iscjelitelji / Healers*** **Jasne Layes Vinovrški**. Ova umjetnica s berlinskom adresom svoje radove izvodila je diljem Europe, a djeluje unutar kolektiva Public In Private koji je osnovala sa svojim partnerom **Clément Layesom**. Clément je također koreograf, fokusiran na rad s objektima, a njihova suradnja poprima obilne podrške, pri čemu svatko realizira vlastiti autorski jezik. Nedavno je Public in Private izdao i **publikaciju** povodom 12 godina postojanja, koncipiranu kao dijalog s brojnim suradnicima.

S Jasnom smo porazgovarale o umjetničkom radu, pobudivanju empatije kod publike, odnosu izvođača/ica i prostora te fikciji i faktografiji.

U tvom je radu vidljiv određen empatički, suptilan princip kojim pristupati čak i temama poput društvene normativnosti, zakonska regulacija migracija, odnosa aktivizma i umjetnosti, birokracij itd. U središtu je često odnos pojedinca i društvene strukture, čemu pristupaš istovremeno kritički i suptilno, zauzimajući prilično fragilnu poziciju.

Važno mi je dovesti i sebe i publiku na razinu već osjetljivosti. Možda je to zato što sam krenula u ples kroz fizički teatar (npr. kroz rad s kompanijom Montažstroj) i u početku sam se razvijala kroz pretpostavku da ako hoćeš nešto pomaknuti moraš biti dosta direktan, agresivan, na neki način posjedovati određenu "mušku prisutnost*". Danas me više zanima nešto što možemo okvirno nazvati "ženskom", suptilnijom, osjetljivijom prisutnošću, koja je po meni jednako jaka. Moj je zadatak dovesti sebe, izvođače i publiku u situaciju gdje svi rezoniramo osjetljivije i gdje možemo sebe stišati da bi mogli osjetiti sva ostala djelatna strujanja.

Ne trebamo uvijek pristupati iz pozicije snage. Primjerice, u iscjeliteljima važno mi je da se na početku predstave uime potrebno vrijeme za proces spuštanja na razinu osjetljivosti, micanja "vanjskog sloja" koji donosimo s ulice na kojoj trebamo biti manje osjetljiv i moramo imati oklop da možemo funkcionirati. Zanima me što se dogodilo sa svijetom kad bi mogli dozvoliti da spustimo oklope i postanemo ranjivi.

Iskustvo ranjivosti često imam kada boravim u prirodi. Ono podrazumijeva smanjivanje intenziteta svih stvari, čak i razmišljanja, manji internet odlučnosti, tako da sve što percipiram zadržava određenu kočiću otvorenosti. Tu strategiju pokušavam primijeniti i u koreografskom radu.

Zato, primjerice, *Staying Alive* i govori o sustavima migrantskih kretanja iz pozicije onih koji o tome odlučuju, ali na neki način još uvijek posjeduju određenu osjetljivost na temu kojima se bave, pri čemu ih ne osuđujem direktno nego pokušavam detektirati kto sve i kako operira u složenim procesima migracije danas. Tema migracije je izuzetno osjetiva i bilo mi je važno u tom radu pozvati publiku na slojevito razmišljanje i osjećanje. Vjerujem da se to može postići stvaranjem tenzija kroz određena tjelesna stanja, i kroz tekst koji otvara intelektualni aparat, ali pored toga mi je važno pobuditi i empatiju. Na taj način između publike i mene dogada se povezivanje na nekoliko razina. Tome uvijek težim. Ne zanimaju me konfrontacije i dualitet, jer kada promatram stvari isključivo na taj način, promakne mi puno stvari koje rezoniraju u nekim manje vidljivim sferama.

U predstavi *Lady Justice* problematizirala si poziciju umjetnosti koja na suvremenoj umjetničkoj sceni na neki način treba biti aktivistička kako bi bila prihvaćena. Tom se problematikom ne usudi baviti puno umjetnika.

U predstavi otvaram polemiku između umjetnika i umjetničkog rada. Umjetnički rad također ima svoj život, a jedan od njegovih elemenata je i publika, budući da se on dovršava u kontaktu s publikom. Tu ne gledam umjetnika kao nešto od čega sve počinje i završava, kao što tako ne promatram ni čovjeka. Kad nešto stvaraš, nikada ne možeš znati kako će se proces odvijati. Bilo mi je važno da nad umjetničkim dijelom nemam potpunu kontrolu. Važno mi je ostaviti prostor, sučuvati otvorenost, posebno u odnosu s publikom. Nekad i samo umjetničko djelo pruža otpor, ne želi nužno ući u sferu aktivizma, čak želim biti u stanju prepoznati, osjetiti i respektirati.

Možeš li reći nešto o svom zadnjem radu, predstavi *Iscjelitelji*, koju smo vidjeli premijerno na Perforacijama?

U ovoj predstavi se bavim u prvoj liniji s izvedbenim prostorom, točnije s odnosom između izvođača/ica i scenskog prostora. Obično su prostori gdje se izvode plesne predstave adaptirani prostori, koji su prije nego što su postali scenski imali neku drugu funkciju. U predstavi pristupamo prostoru kao živom organizmu koji razmišlja, osjeća, diše i kreće se. Ima povijest bolesti i traume koje ga sačinjavaju, a iscjelitelji ulaze u dijalog sa čitavim sklopom tog kompleksnog organizma.

U procesu smo koristili materijale pokreta ponajviše iscjelitelja koji dolaze iz područja Rusije, SAD-a i Europe. Jedan od koreografskih materijala koji se najviše proteže kroz predstavu su pokreti slavnog iscjelitelja 60-tih godina u tadašnjem SSSR-u, **Alana Chumaka**. On je svakodnevno imao ranojutanji program, gdje je obučen kao Činovnik u nekom podužecu putem televizijskih ekrana iscjeljivao cijelu rusku naciju. Bio je izuzetno popularan u doba komunizma...

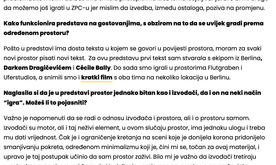

Iscjelitelji u Zagrebu (foto: Silvija Dogan)

iako smo istraživali različite iscjeliteljske metode naišli i na puno komičnih iscjelitelja, u predstavi mi nije bio cilj ismijavati iscjeliteljske metode tih ljudi. Štoviše, vrlo cijenim alternativne liječenja. Mislim da klasična medicina tretira simptome, dok alternativno liječenje shvaća čovjeka holistički i tako rad na samom uzroku bolesti. Medicina je pak odlična kad je u pitanju postavljanje dijagnoze, ali opet, dijagnoza već definira situaciju, dok alternativna medicina ima vise dijaloški, ne toliko definirajući, zatvoreni i konačni pristup.

Medutim, pri promišljanju alternativnih pristupa liječenju meni je bio interesantan jedan specifičan segment u suvremenom iscjeliteljstvu, gdje proces lječenja ima formu protokola kao kta ga ima i klasična medicina. Iscjeliteljj modernog doba često imaju gotovo medicinsko-znanstveni pristup lječenju, najvjerojatnije kako bi stvorili kredibilitet. I tu vidim potencijal za apsurd i humor. Zato u predstavi na početku izvođači promatraju, analiziraju i dijagnosticiraju prostor. Kasnije uvode metode mjerenja pomoću knjiga, daske i mobitela, koji predstavlja tehnološku aparaturu odnosno instrumente za detektiranje bolesti.

U predstavi je također bilo bitno postići dijalog između rutinskog rada, obavljanja posla koji nade vel godinama i koji obavljaju na bestraj lokacija te s velikom ekspertizom, čiu upučuje na određeni know-how i daje osjećaj povjerenja. A uspostavljanje međusobnog povjerenja je izuzetno važan element kad je u pitanju iscjeliteljstvo, kao što je i kod scenskog izvođenja.

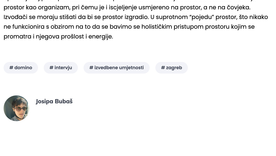

Predstava *Iscjelitelji* je trebala biti suradnja berlinskih i zagrebačkih izvođača/ica, no zbog korone su nastale dvije odvojene predstave – berlinska i zagrebačka. Kako su slične predstave? Kako je bilo raditi predstavu na dvije lokacije i s različitim izvođačima, tim više što je svaka prilagođena i tematizira određeni prostor?

Bilo mi je važno, možda upravo jer sam željela napraviti odmak od koreografskog rada u kojemu negdje dodem i obavim posao, u ovoj predstavi umjesto sei i dobivjeti specifičan kontekst. Primjerice, i u *Staying Alive* u svakom gradu gdje sam izvodila predstavu tražila sam deset knjiga na lokalnom jeziku iz lokalne knjižnice, i tako sam upoznala biblioteke raznih gradova i shvatila koliko se određene zemlje ozbiljno prema znanju.

Slično tome, u iscjeliteljima za svoki prostor radimo novi tekst kojim ulazimo u njegovu povijest. Tekst koji nastaje uvijek je kombinacija fikcije i faktografije. Moram priznati, bilo mi je čudno raditi u ZPC-u upravo zbog specifične situacije, a druge strane, upravo zbog te problematike mislim da baš ima smisla pristupiti mu kroz temu iscjeliteljstva. Bila bi mi drago da možemo još igrati u ZPC-u jer mislim da izvedba, između ostalega, pozitivno na promjenu.

Kako funkcioniraju predstave na gostovanjima, s obzirom na to da se uvijek gradi prema određenom prostoru?

Pošto u predstavi ima dosta teksta u kojem se govori o povijesti prostora, moram za svaki novi prostor pisati novi tekst. Za ovu predstavu prvi tekst sam stvarala s ekipom iz Berlina, **Darkem Dragićevićem** i **Cécile Bally**. Do sada smo igrali u prostorima Flutgraben i Ufestudios, a snimili smo i **kratki film** s oba tima na nekoliko lokacija u Berlinu.

Naglasila si da je u predstavi prostor jednako bitan kao i izvođači, da i on na neki način "igra". Možeš li to pojasniti?

Važno je napomenuti da se radi o odnosu izvođača i prostora, ali i o prostoru samom. Izvođači su motor, ali i taj neživi element, u ovom slučaju prostor, ima jednaku ulogu i treba mu dati vrijednost. Čak je i ograničenje kretanja na sceni koje je donijela korona pridonijelo smanjivanju pokreta, određenom minimalizmu koji je, čini mi se, točan za ovaj materijal, i upravo je taj postupak učinio da sam prostor zaživi. Bilo mi je važno da izvođači tretiraju prostor kao organizam, pri čemu je i iscjeljenje usmjereno na prostor, a ne na čovjeka. Izvođači se moraju stišati da bi se prostor izgradio. U suprotnom "pojedu" prostor, što nikako ne funkcionira s obzirom na to da se bavimo se holističkim pristupom prostoru kojim se promatra i njegova prošlost i energije.

domino # intervju # izvedbene umjetnosti # zagreb

Josipa Bubaš

POVEZANO

KULTURA

Jezične kobasice Lane Hosni i Mateja Kejžara

Na scenu je izašao kaos, tri zvučnika postavljena u trokut i prepadajući kablovi. Postupno se gradi odnos tijela i prostora.

KULTURA

Faye Driscoll – Hvala što ste došle

Na odlasak s kazališta ponekad gledam kao na igranje lutrije – igrali ili igrali ili igrali, ili ne, ili ne, ili ne